

Стаття 14. Виконання цивільних обов'язків

1. Цивільні обов'язки виконуються у межах, встановлених договором або актом цивільного законодавства.

2. Особа не може бути примушена до дій, вчинення яких не є обов'язковим для неї.

3. Виконання цивільних обов'язків забезпечується засобами заохочення та відповідальністю, які встановлені договором або актом цивільного законодавства.

4. Особа може бути звільнена від цивільного обов'язку або його виконання у випадках, встановлених договором або актами цивільного законодавства.

Коментар:

1. ЦК закріпив нормою ст. 14 загальні правила про виконання цивільних обов'язків, в якій містяться положення про межі виконання та підстави звільнення від таких обов'язків.

В доктрині права під цивільним обов'язком розуміється вимога від суб'єкта цивільного права певних дій (або невиконання дій), забезпечена можливістю правового спонукання до належної поведінки. Зміст цивільного обов'язку становлять три вимоги: а) поведінка зобов'язаної особи визначена вимогами норми права; б) поведінка зобов'язаної особи визначена вимогами уповноважених осіб; в) поведінка зобов'язаної особи у випадку

невиконання цивільного обов'язку забезпечується вимогою (рішенням) суду виконати цей обов'язок.

Відповідно до ч. 1 ст. 14 ЦК цивільні обов'язки виконуються у межах, встановлених договором та актом цивільного законодавства.

Враховуючи невідривний зв'язок договору та актів цивільного законодавства як юридично обов'язкових для сторін, в літературі пропонується розширено тлумачити цю норму як таку, що встановлює межі виконання цивільних обов'язків і актами цивільного законодавства, і договором. Цей перелік може бути доповнено односторонніми правочинами (наприклад, довіреність тощо), правовими звичаями, іншими цивільно-правовими актами (рішення суду тощо), які також здатні встановлювати межі виконання цивільних обов'язків.

2. Частина 2 ст. 14 ЦК передбачає положення про те, що особа не може бути примушена до дій, вчинення яких не обов'язкове для неї. В даному випадку йдеться про те, що особа не може бути примушена до дій, вчинення яких покладається на особу договором або актом цивільного законодавства.

3. Відповідно до ч. 3 ст. 14 ЦК виконання цивільних обов'язків забезпечується засобами заохочення і відповідальності, які встановлені договором або актами цивільного законодавства.

Такі засоби заохочення можуть передбачатися договором у вигляді додаткової винагороди, пільгових умов виконання цивільних обов'язків, або як засіб цивільно-правової відповідальності за допомогою відповідних санкцій (штраф, способи забезпечення виконання зобов'язання тощо).

Зокрема, ч. 1 ст. 1019 ЦК передбачає, що комісіонер має право для забезпечення своїх вимог за договором комісії утримувати річ, яка повинна бути передана комітенту.

Інший приклад засобу заохочення міститься в КТМ (ст. 149), норма якого передбачає правило, згідно з яким угодою сторін може бути встановлена винагорода за закінчення навантаження (розвантаження) судна до закінчення сталійного часу - диспач.

4. ЦК в ч. 4 ст. 14 передбачає правило про те, що звільнення від обов'язку можливе на підставі актів цивільного законодавства та договору. В цьому випадку, особа може бути звільнена від цивільного обов'язку або його виконання як у зв'язку з виною іншої сторони (припинення договору страхування з вини страхувальника, ч. 2 ст. 97 ЦК), так і внаслідок випадкових обставин, за які ніхто не відповідає (припинення договору довічного утримання зі смертю відчужувача, ч. 2 ст. 755 ЦК).